
Fivaller - Enfrontament del vectigal

Autor:

Data de publicació: 12-09-2021

Es coneix com a enfrontament del vectigal a la reclamació feta el 1416 pel conseller de Barcelona Joan Fiveller al rei Ferran d'Antequera, per tal que aquest pagués el dret del vectigal sobre la carn que la corona comprava a Barcelona.

Ferran I havia estat coronat rei d'Aragó en 1412 com a resultat del Compromís de Casp. Poc acostumat al pactisme català, ja va tenir algún enfrontament amb les Corts Catalanes pel seu estil més autoritari. Tant és així, que les Corts de Barcelona (1413) determinaren l'autoritat dels diputats de la Generalitat de Catalunya per a "fer complir les lleis al rei i als seus oficials", és a dir, la màxima autoritat.

És en aquest context de preocupació per limitar els abusos de la corona quan al febrer de 1416 és produeix l'incident en que el rei Ferran I preten quedar lliure de les impositcions sobre els queviures que els seus compradors adquirissin. En una reunió d'urgència del Consell de Cent, decidí enviar una comissió encapçalada pel conseller Joan Fiveller a exigir el pagament a Ferran I. El rei va acabar cedint per a evitar més tensions i enfrontaments.

[Salta a la navegació](#)[Salta a la cerca](#)

Joan Fiveller

Joan Fiveller, per Josep Bover i Mas (Casa de la Ciutat de Barcelona)

Biografia

Naixement
segle xiv
Barcelona

Mort
1434 (Gregorià)
Barcelona

Ocupació
Polític

Joan Fiveller o, en ortografia antiga, Johan Fivaller (Barcelona?, segle xiv - c. 1434) fou conseller (1406-1427) i conseller en cap (1418-1419 i 1427-1428) de la ciutat de Barcelona.

Es coneix com a enfrontament del vectigal a la reclamació feta el 1416 pel conseller de Barcelona Joan Fiveller al rei Ferran d'Antequera, per tal que aquest pagués el dret del vectigal sobre la carn que la corona comprava a Barcelona.

Ferran I havia estat coronat rei d'Aragó en 1412 com a resultat del Compromís de Casp. Poc acostumat al pactisme català, ja va tenir algun enfrontament amb les Corts Catalanes pel seu estil més autoritari. Tant és així, que les Corts de Barcelona (1413) determinaren l'autoritat dels diputats de la Generalitat de Catalunya per a "fer complir les lleis al rei i als seus oficials", és a dir, la màxima autoritat.

És en aquest context de preocupació per limitar els abusos de la corona quan al febrer de 1416 és produeix l'incident en que el rei Ferran I preten quedar lliure de les imposicions sobre els queviures que els seus compradors adquirissin. En una reunió d'urgència del Consell de Cent, decidí enviar una comissió encapçalada pel conseller Joan Fiveller a exigir el pagament a Ferran I. El rei va acabar cedint per a evitar més tensions i enfrontaments.

Biografia

Joan Fiveller pertanyia a un dels llinatges més destacats del patriciat urbà de la Barcelona de finals de l'Edat Mitjana, amb un palau medieval, per bé que modificat posteriorment, al Carrer dels Lledó de la capital catalana, que encara es conserva (substituint a la segona meitat del segle xvi per un nou palau, més ampli i monumental, a la Plaça de Sant Josep Oriol de la mateixa ciutat).

Escut dels Fiveller a l'església dels Sants Just i Pastor (Barcelona)

La seva carrera a la política de la Ciutat Comtal assolí una primera fita important amb l'entrada a la màxima magistratura de la ciutat el 1406. Fou conseller (un dels cinc homes que governaven la ciutat) fins a cinc vegades des d'aquest any fins a 1427, i ocupà el càrrec de conseller segon i el de conseller en cap, aquest durant dues anualitats.

En els anys 1407-1408 patronejà una de les galeres que la ciutat de Barcelona trameté a Avinyó per traslladar el papa Benet XIII a Cotlliure. La família, amb ell al capdavant, tingué estretes relacions amb el monarca. El 1408 el rei Martí l'Humà s'hostatjà a la seva torre de Sarrià i l'any següent Fiveller formà part de la comissió que sol·licità al rei que designés un successor per al cas de morir sense fills.

El 1413 el nou monarca elegit pel Compromís de Casp, Ferran d'Antequera, requerí el seu consell per decidir la repressió per la força de la revolta del comte Jaume d'Urgell.

El 1416, essent conseller segon de Barcelona, encapçalà la comissió designada pel Consell de Cent que reclamà al rei Ferran el pagament del dret del vectigal per la carn que els compradors de la seva cort adquirien a la ciutat. Aquest episodi, conegut com l'enfrontament del vectigal, convertí Fiveller en símbol de les llibertats de la ciutat davant el poder reial (símbol elaborat sobretot posteriorment).

Durant el regnat d'Alfons el Magnànim continuà encapçalant l'enfrontament dels estaments a l'autoritarisme reial, i a les corts catalanes de Sant Cugat-Tortosa (1419-1420) es mostrà reticent davant les peticions de la corona.

El 1423 féu un viatge a Sardenya per visitar els dominis que hi tenia. Al testament que aquest any ordenà a Càller per si moria en una illa considerada perillosament malsana s'anomena senyor de Guirido (o Girdo) i marquès d'Oristany.

De retorn a Barcelona, durant el seu últim mandat com a conseller en cap, el 1427, descobrí una deu a la serra de Collserola mentre hi practicava la cacera i féu portar-ne l'aigua fins a la font de Sant Just, considerada la font pública més antiga de la ciutat (encara que el seu aspecte exterior fou alterat al segle XIX).

Féu el darrer testament el 1434. La família tenia sengles capelles a l'església de Sant Just (on se'n conserven escuts heràldics) i al convent de Sant Francesc de Barcelona (Framenors), en el qual tenia sepultura i sembla que Joan fou enterrat. El convent fou enderrocat el 1837.

Enfrontament del vectigal

Joan Fiveller exigeix a Ferran d'Antequera que pagui el vectigal de la carn (Ramon Tusquets i Maignon, 1885)

Joan Fiveller a la porta de la Casa de la Ciutat (Barcelona)

L'enfrontament del vectigal fou la reclamació efectuada el 1416 pel llavors conseller segon de Barcelona Joan Fiveller al rei Ferran I per tal que pagués el vectigal, l'impost sobre la carn que els compradors de la Casa del monarca adquirien a la ciutat, i del qual el rei pretenia quedar-ne exempt.

Història

Ferran d'Antequera, infant i regent de Castella, havia estat elegit sobirà de la Corona d'Aragó pel Compromís de Casp el 1412. Acostumat al context castellà, on el procés històric cap a una monarquia autoritària avançava imparable, i poc avesat al pactisme de la Corona d'Aragó on els braços havien aconseguit frenar-lo a través de les Corts, el nou

monarca va tenir alguns enfrontaments amb les institucions dels seus nous estats, amb especial ressonància amb les del Principat de Catalunya.

Tan bon punt inicià el regnat les corts de Barcelona de 1413 marcaren el terreny tot afirmant l'autoritat de la Diputació del General de Catalunya per a "fer complir les lleis al rei i als seus oficials" igual que a tothom. En aquest context el febrer de 1416 el rei Ferran I pretengué quedar lliure del vectigal, l'impost sobre els queviures que els compradors de la seva cort adquirissin. En una reunió d'urgència el Consell de Cent decidí enviar al rei una comissió, encapçalada pel conseller segon Joan Fiveller, per a exigir-li'n el pagament. S'enfrontà a un rei de mirada punyent que el mirava de fit a fit. Fiveller, de forma altiva i segur dels seus actes, recordà el jurament del rei i, sobre els impostos, replicà:

Vectigalia rei publicae esse, non tua ("els impostos són de l'Estat, no teus")

El rei va acabar cedint per a evitar més tensions i enfrontaments, en el que és una de les primeres mostres, si no la primera, de separació entre Estat i Monarquia a l'Europa d'aquell moment.[1]

Aquest pols entre l'autoritarisme monàrquic i les lleis pactades en Corts fou alabat poc després pel cèlebre humanista romà Lorenzo Valla (1445). Al segle següent novament se'n feia ressò Pere Joan Comes (segle xvi), i ja al segle xix durant la Renaixença catalana quedà plasmat gràficament per l'obra de Ramon Tusquets i Maignon (1885). L'enfrontament per fer prevaldre els acords pactats en Corts i el sotmetiment de la monarquia a les lleis ha estat plasmat doncs com un episodi heroic en favor de la llibertat municipal.

Tan important va esdevenir el seu símbol per a l'Ajuntament de Barcelona que és una de les estàtues de la façana neoclàssica de la Casa de la Ciutat de Barcelona, sent l'altra el rei en Jaume. Va ser esculpida per en Josep Bover i Mas i inaugurada el 6 de juny de 1844 per la reina Isabel II.

Obres sobre ell
Pintura

Oli de Ramon Tusquets i Maignon, pintat el 1885. Col·lecció particular de Miquel Boada (Barcelona).

Teatre

Manuel Ribot i Serra, Lo vectigal de la carn: quadro dramátich-histórich en un acte y en vers, obra estrenada a l'Ateneu Sabadellenc el 15 de juliol de 1888.

Il·lustració

Juan Fivaller, conceller [sic] de Barcelona, pide al rey D. Fernando I se digne pagar el impuesto de la ciudad sobre el consumo de la carne, calcografía d'Antoni Roca i Sallent (gravat) i Josep Puiggarí i Llobet (dibuix) creada per a Barcelona antigua y moderna o descripción e historia de esta ciudad desde su fundación hasta nuestros días, d'Andreu Avel·lí Pi i Arimon, Barcelona, Librería de Estéban Pujal, 1854.

Al·lusions al fet

El 14 d'abril de 1904 la revista Joventut publicà un article anònim titulat "Fivallers de guardarropia", que hom atribueix a Lluís Domènech i Montaner. L'autor de l'article acusà els regidors de Barcelona de feblesa en les seves reivindicacions catalanistes davant del rei, comparant-los amb ironia amb el comportament que va tenir el conseller Fiveller en l'enfrontament del vectigal.[2]

Posteritat

A l'època de la Renaixença catalana fou exaltat com un dels herois nacionals, circumstància que originà tot de realitzacions en la historiografia, la literatura i les arts plàstiques, entre les quals:

Estàtua de Josep Bover i Mas, obrada el 1844 i col·locada a la façana de la Casa de la Ciutat de Barcelona. En un principi, a la llegenda de l'estàtua hi deia "Conseller I" però fou corregit per "Conseller II", càrrec que ostentava durant l'enfrontament del vectigal.

Retrat a l'oli pintat el 1881 per Ramon Padró per a la Galeria de Catalans Il·lustres que es troba a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Pintura a l'oli titulada "Joan de Fivaller reivindicant els furs de la ciutat davant de Ferran d'Antequera, malalt" realitzada a Roma el 1875 per Antoni Casanova i Estorach (Tortosa, 1847 – París, 1896) durant el pensionat concedit a l'artista per la Diputació de Barcelona. Forma part del fons del Museu Nacional d'Art de Catalunya.[1]

El gegant de la Ciutat de Barcelona entre 1902 i 1910. El 1902, davant d'una gran efemèride en el món geganter -el Concurs de gegants, nanos i monstres Típics- Puig i Cadafalch obre un concurs per a renovar els vestits dels gegants de la ciutat, que representaven uns reis perses. Guanyà la proposta que el gegant simbolitzés Joan Fiveller, personalitat que encarnà fins a 1910, quan la indumentària fou substituïda per la d'un rei.

Un retrat seu forma part de la Galeria de Catalans Il·lustres creada per l'Ajuntament de Barcelona.[2]

Entre 1931 i 1939, durant la Segona República Espanyola, dugueren el nom de Joan Fivaller el carrer de Ferran i la plaça d'Antoni Maura.

Referències

? (MNAC 010733-000)

? Agustí Duran i Sanpere: La galeria de catalans il·lustres, dins Barcelona i la seva història. L'art i la cultura. Barcelona: Curial, 1975 p. 458-461

? Garrido i Valls, Josep-David. Ferran I el d'Antequera, un rei de conveniència (en català). València: Tres i Quatre, gener 2011, p. 254. ISBN 978-84-7502-879-8.

? D'ies més tard, Domènech i Montaner abandonà la Lliga Regionalista i, pràcticament, la política. Article original (pag.1)
Article original (pag.2)

Vegeu també

Ferran d'Antequera
Joan Fiveller
Vectigal
Història de Barcelona

Bibliografia

Manuel Angelón, Juan Fivaller: biografía leída por don Manuel Angelon en el acto de col·locarse el retrato de aquel insigne patricio en la galería de catalanes ilustres, Barcelona, Tip. de los Sucesores de N. Ramírez y C.^a, 1882.

Pere Joan Comes, Libre de algunes coses assenyalades succeydes en Barcelona y en altres parts, ms. de vers 1583, ff. 1-18 de la 1a seqüència ("Historia de Joan Fivaller").

Santiago Espot, Joan Fiveller, model de caràcter, Barcelona, La Busca Edicions, 2004.

Galería de catalanes ilustres: biografías, Barcelona, Palacio de la Ciudadela, 1948.

La gènesi de l'autonomia fiscal del municipi: de Jaume II a Joan Fiveller, núm. monogràfic de Barcelona: Quaderns d'Història, 2/3 (1996), 9-160.

Manuel Angelón, Juan Fivaller: biografía leída por don Manuel Angelon en el acto de colocarse el retrato de aquel insigne patricio en la galería de catalanes ilustres, Barcelona, Tip. de los Sucesores de N. Ramírez y C.^a, 1882.

Pere Joan Comes, Libre de algunes coses assenyalades succeydes en Barcelona y en altres parts, ms. de vers 1583, ff. 1-18 de la 1a seqüència ("Historia de Joan Fivaller").

Santiago Espot, Joan Fiveller, model de caràcter, Barcelona, La Busca Edicions, 2004.

Galería de catalanes ilustres: biografías, Barcelona, Palacio de la Ciudadela, 1948.

La gènesi de l'autonomia fiscal del municipi: de Jaume II a Joan Fiveller, núm. monogràfic de Barcelona: Quaderns d'Història, 2/3 (1996), 9-160.

Xavier Cordoní: Imatgeria festiva de la Ciutat Vella de Barcelona. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Districte Ciutat Vella, 1995, pàg. 30.

Enllaços externs

A Wikimedia Commons hi ha contingut multimèdia relatiu a: Joan Fiveller

Escudos Heraldicos de la Corona de Aragón: Fivaller (castellà)

Pobles de Catalunya: palau Fiveller (Barcelona)

Pobles de Catalunya: font de Sant Just (Barcelona)

Registres d'autoritat

VIAF: 316749662

Bases d'informació

GEC: 0027136